

BÀN VỀ VIỆC PHÁT TRIỂN KHO HỌC LIỆU ĐIỆN TỬ

TS. Trịnh Thủy Anh*

Tóm tắt

Việc phát triển học liệu điện tử nói riêng và học liệu mở nói chung đang là một nhu cầu bức thiết, liên quan đến chất lượng đào tạo cũng như uy tín, thương hiệu của một trường đại học. Bài viết bàn về việc nghiên cứu xây dựng thử nghiệm mô hình kho học liệu điện tử cho trường Đại học Mở TP. HCM trong giai đoạn đầu. Từ đó có hướng phát triển trong các giai đoạn tiếp theo.

Từ khóa: học liệu điện tử, học liệu mở, bài giảng điện tử, giáo trình điện tử.

1. Giới thiệu

Trường Đại học Mở TP Hồ Chí Minh với quá trình xây dựng và phát triển trong những năm qua đã có một vị thế nhất định trong hệ thống các trường đại học lớn của cả nước. Điểm đặc biệt ở trường Đại học Mở TP. HCM so với các trường đại học khác là ngoài mô hình đào tạo đa dạng với các cấp độ đại học, cao đẳng, cao học; hình thức đào tạo phong phú như chính quy, văn bằng hai, vừa làm vừa học, thì nhà trường còn phát triển phương thức đào tạo từ xa. Số lượng học viên đại học từ xa hiện nay đã lên đến 40,000; trong đó số lượng học viên quản trị kinh doanh là 15,000 người. Một trong những mục tiêu quan trọng theo chiến lược phát triển của trường Đại học Mở TP. HCM là tập trung ưu tiên phát triển chất lượng và thương hiệu của loại hình đào tạo từ xa. Có thể thấy, nhu cầu học tập, nâng cao kiến thức của người dân chưa có điều kiện học tập trung đại học và cao đẳng trong cả nước là rất lớn với đa dạng đối tượng và nhu cầu học tập khác nhau. Đây là một cơ hội lớn nhằm đáp ứng nhu cầu động đảo của cộng đồng người học trong cả nước và khẳng định vị thế của nhà trường.

Để đáp ứng với nhu cầu phát triển không ngừng của xã hội, đáp ứng yêu cầu và đòi hỏi cấp bách của người học nội chung và nâng cao

chất lượng đào tạo trong nhà trường nói riêng, việc đầu tư xây dựng hệ thống học liệu điện tử, thử nghiệm bằng việc triển khai cung cấp tri thức về quản trị kinh doanh cho cộng đồng và xã hội là hết sức cần thiết. Điều này góp phần tăng cường năng lực cho hướng đào tạo mở, nhằm đáp ứng được mục tiêu của lãnh đạo nhà trường đề ra. Bài viết này nhằm đề cập đến việc thử nghiệm một mô hình phát triển học liệu điện tử cho trường đại học Mở trong giai đoạn đầu.

Học liệu điện tử là một dạng của thư viện điện tử, một mô hình phát triển nguồn lực thông tin tiên tiến, hỗ trợ sinh viên các trường đại học tự học hiệu quả, đặc biệt là đối với các trường có đào tạo từ xa. Sinh viên có thể tham khảo các tài liệu được số hoá lưu trữ trong kho học liệu điện tử ở bất kỳ đâu có thể nối mạng Internet mà không cần đến phòng đọc của thư viện trường. Khái niệm học liệu điện tử thì hơi khác so với học liệu mở. Trong khi học liệu mở hướng tới phục vụ khai thác và chia sẻ thông tin, kiến thức trong toàn bộ cộng đồng, thì học liệu điện tử hướng tới một số nhóm đối tượng nhất định. Học liệu mở được thể hiện dưới dạng điện tử hóa các bài giảng, sách, giáo trình, tài liệu tham khảo các loại có liên quan. Một số học liệu điện tử không nằm trong kho học liệu mở, nó chỉ phục vụ cho đào tạo trực tuyến với

* Phó Trưởng Khoa Quản trị kinh doanh Trường Đại học Mở TP.HCM

chi phí khá cao nên không phổ cập tới số đông người học.

Mô hình “Kho học liệu điện tử” đã được nhiều trường đại học trên thế giới xây dựng và phát triển, với các cách tổ chức rất đa dạng, nguồn tài liệu cũng phong phú tùy theo mục tiêu đào tạo và năng lực của từng trường. Ở nước ta, hiện đã có mô hình học liệu điện tử do Bộ Giáo dục và Đào tạo xây dựng và quản lý nhưng trên thực tế mô hình cũng chưa đáp ứng được nhu cầu của cộng đồng người học do nguồn học liệu chưa phong phú. Chương trình Fulbright ở TP.HCM có “kho học liệu mở” nhưng chỉ lưu trữ một số bài giảng của các giảng viên thuộc chương trình này. Một vài trường đại học cũng đang trong giai đoạn xây dựng thư viện điện tử.

2. Mục tiêu và định hướng xây dựng mô hình kho học liệu điện tử

- Với mục đích chung là xây dựng và triển khai hệ thống học liệu điện tử trực tuyến về kiến thức quản trị kinh doanh có chất lượng và uy tín tại TP HCM, đóng góp tích cực vào việc xã hội hóa giáo dục cho cộng đồng, góp phần nâng cao uy tín thương hiệu Đại học Mở TP. HCM, kho học liệu điện tử hướng tới việc đạt được các mục tiêu cơ bản sau:

- Là *kho học liệu đa chuyên ngành* trực tuyến tin cậy phục vụ việc học tập của sinh viên các hệ thuộc các ngành đào tạo của trường đại học Mở TP. HCM, đặc biệt là học viên từ xa.

- Là *cầu nối thông tin* 2 chiều tích cực giữa nhà trường và doanh nghiệp, xã hội thông qua việc tham gia học tập, trao đổi kiến thức của cộng đồng người học.

- Là *môi trường cộng tác* số phát triển công tác nghiên cứu khoa học của giảng viên trường đại học Mở TP. HCM, đồng thời là nơi kết nối và thu hút giảng viên giỏi đến với nhà trường.

- Là phương tiện góp phần đổi mới *phong cách học tập, giảng dạy* các kiến thức hiện đại và hiệu quả của sinh viên và giáo viên.

- Kết hợp với mô hình đào tạo qua truyền hình, hệ thống học liệu điện tử phải trở thành *kênh thông tin* giới thiệu và cập nhật kiến thức hiện đại, hỗ trợ cho cộng đồng người học ngoài trường và cộng đồng doanh nghiệp.

Với các mục tiêu nêu trên, việc xây dựng hệ thống học liệu điện tử của trường Đại học Mở TP. Hồ Chí Minh chủ trọng phát triển theo định hướng sau:

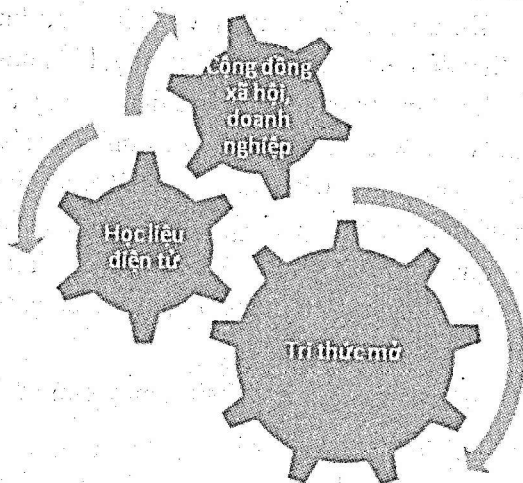
- Nội dung thông tin*: chất lượng nội dung thông tin cho người học cần được ưu tiên hàng đầu. Thông tin dữ liệu có tính đặc sắc và phù hợp với thực tiễn Việt Nam; thông tin dữ liệu các chuyên ngành và môn học có thể mạnh sẽ được ưu tiên phát triển mạnh.

- Mô hình quản lý*: với quy trình quản lý hiện đại, đảm bảo thông tin dữ liệu được thường xuyên cập nhật, hoàn thiện. Áp dụng công nghệ thông tin và internet hiện đại.

- Hợp tác cùng tham gia*: cần có sự tham gia hợp tác chặt chẽ của các cơ quan tổ chức, doanh nghiệp, những nhà quản lý, chuyên gia giỏi trong các lĩnh vực chuyên môn. Chú ý tăng cường hợp tác quốc tế để phát triển kho học liệu mở nhanh chóng và bền vững trở thành một nguồn học liệu có giá trị của Việt Nam.

- Khả năng phát triển và quảng bá*: Hệ thống phải có khả năng phát triển và mở rộng, nâng cấp về sau này. Mặt khác phải có tính quảng bá rộng rãi tri thức, góp phần nâng cao uy tín thương hiệu của trường đại học Mở TP.HCM.

Hình 1: Hướng phát triển kho học liệu điện tử của trường đại học Mở TP. HCM

3. Mô tả về kho học liệu điện tử

Đối tượng phục vụ

Kho học liệu điện tử sẽ đáp ứng nhu cầu tham khảo tài liệu chuyên ngành của 4 nhóm sinh viên và giảng viên theo thứ tự ưu tiên như sau:

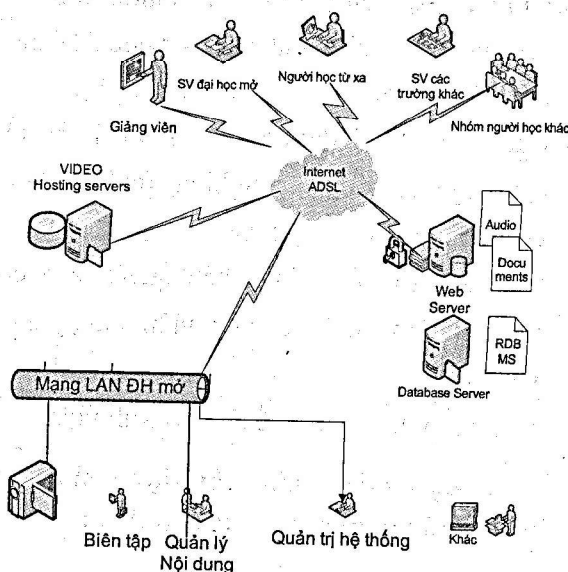
- (1) *Sinh viên thuộc tất cả các hệ đào tạo*: với yêu cầu đặt ra là phải tiếp cận nhanh chóng học liệu điện tử qua mạng, có thể trao đổi với giảng viên về môn học, học viên từ xa có thêm nguồn học liệu và các thông tin tiện ích khác...
- (2) *Giảng viên cơ hữu, bán cơ hữu và cộng tác viên của trường*: cập nhật thông tin bài giảng trực tuyến lên mạng, trao đổi thông tin với học viên và cộng đồng về kiến thức chuyên ngành, chia sẻ thông tin về giảng dạy, kiến thức nghiên cứu khoa học với cộng đồng, thông tin liên quan đến môn học, giải đáp thắc mắc, hướng dẫn tốt nghiệp qua mạng...
- (3) *Các khoa*: tổ chức tốt được việc đưa học liệu điện tử của cả khoa lên mạng, quản lý theo dõi và đánh giá được việc cập nhật thông tin bài giảng của giảng viên, nâng cao khả năng quản lý cho lãnh đạo khoa...
- (4) *Cộng đồng người sử dụng bên ngoài trường*: bao gồm các giảng viên, người học và

những người quan tâm khác.

Mô hình hoạt động của hệ thống

Hình vẽ sau mô tả mô hình hoạt động của hệ thống, thể hiện mối quan hệ giữa cơ sở hạ tầng phần cứng, hệ thống điều hành, và các đối tượng phục vụ của kho học liệu điện tử.

Hình 2: Mô hình hoạt động của hệ thống Nội dung học liệu trong kho

Với đối tượng phục vụ như vậy, học liệu lưu trữ trong kho sẽ chia thành 2 phần:

- Phần học liệu chỉ dành phục vụ cho đối tượng (1), (2), (3) (sinh viên, giảng viên trong trường và khoa) gọi là kho đóng (đăng nhập phải có account được cấp theo danh sách). Các học liệu đưa vào kho đóng bao gồm:
 - Giáo trình điện tử, tài liệu hướng dẫn học tập các môn học trong chương trình đào tạo
 - Các video và audio bài giảng của giảng viên
 - Các bài báo cáo chuyên đề, các đề tài nghiên cứu khoa học của giảng viên
- Các tài liệu tham khảo bản quyền khác của cá nhân giảng viên.

• Phân học liệu phục vụ cho cả 4 nhóm đối tượng vào xem tự do gọi là kho mở. Bao gồm các loại tài liệu sau:

- Đề cương các môn học của khoa.
- Các tóm tắt bài giảng của giảng viên dưới dạng slides trình bày trên phần mềm power point.
- Các báo cáo chuyên đề, các bài chuyên khảo có liên quan đến nội dung các môn học mà các giảng viên và các nhà nghiên cứu đã đăng trên các tạp chí khoa học chuyên ngành.
- Các kỷ yếu hội thảo khoa học do khoa tổ chức, tóm tắt các đề tài nghiên cứu khoa học của giảng viên trong khoa.
- Các tài liệu tham khảo bản quyền của cá nhân giảng viên được giảng viên đồng ý đưa vào kho.
- Các bài nghiên cứu, đề tài của sinh viên.

4. Lộ trình 5 năm xây dựng kho học liệu điện tử và mục tiêu các giai đoạn

Tiến trình xây dựng và phát triển kho học liệu điện tử kiến nghị được tổ chức thực hiện trong 3 giai đoạn sau:

- Giai đoạn 1 - Tiếp cận và thử nghiệm: Khởi động xây dựng hạ tầng và thông tin học liệu cho một số môn học, giai đoạn này dự kiến được thực hiện trong 1 năm.
- Giai đoạn 2 - Phát triển và mở rộng: Tiếp tục hoàn thiện cơ sở hạ tầng và phát triển số môn học, giai đoạn này dự kiến thực hiện trong 2 năm.
- Giai đoạn 3 - Hoàn thiện: Cơ bản hoàn thành hạ tầng kho thông tin dữ liệu, giai đoạn này thực hiện trong 2 năm.

5. Hướng quản lý và điều hành kho học liệu điện tử trong thời gian sắp tới

Để phát triển, quản lý và điều hành kho học liệu điện tử chung của cả trường, kiến nghị mỗi khoa hình thành một tổ học liệu. Trung tâm quản lý và điều hành học liệu trường có trách nhiệm đảm trách công tác kỹ thuật liên quan đến quản trị hệ thống công nghệ thông tin. Tùy theo quy mô phát triển và yêu cầu đòi hỏi ở từng giai đoạn mà có thể bao gồm các công tác sau:

- Quản trị máy chủ Website, máy chủ Mail, máy chủ cơ sở dữ liệu
- Quản trị danh mục người sử dụng và đăng ký sử dụng
- Quản trị hệ thống lưu trữ và cập nhật VIDEO lên hệ thống Hosting cho VIDEO Streaming
- Quản trị hệ thống ứng dụng Web

Nội dung học liệu sẽ do tổ học liệu của các khoa chịu trách nhiệm. Tổ học liệu của khoa có thể bao gồm các bộ phận chức năng sau:

- Tổ trưởng: chịu trách nhiệm quản lý bao quát, tổ chức phát triển kho học liệu điện tử của khoa
- Nhóm xây dựng và phát triển nội dung
 - Phân công chuyên trách 1 cán bộ chịu trách nhiệm quản lý công tác xây dựng học liệu bao gồm việc tập hợp, quản lý, kiểm duyệt, thẩm định, đánh giá và yêu cầu sửa chữa học liệu nếu cần.
 - Nguồn nhân lực chính xây dựng học liệu sẽ là đội ngũ giảng viên của khoa, trong đó giai đoạn 1 trước mắt sẽ huy động các giảng viên cơ hữu và bán cơ hữu xây dựng nội dung cho các môn học trọng tâm. Các giai đoạn sau có thể huy động đội ngũ giảng viên thỉnh giảng, chuyên gia cùng tham gia xây dựng nội dung học liệu một số môn học khác mà cộng đồng

quan tâm.

- Nhóm hỗ trợ kỹ thuật: Thuê khoán nhân lực có kỹ năng công nghệ thông tin chuyên trách đảm bảo việc quản trị hệ thống thông tin, hỗ trợ các giảng viên trong việc đưa học liệu điện tử lên mạng.

6. Một số bài học rút ra qua việc xây dựng và sử dụng học liệu điện tử tại khoa Quản trị kinh doanh

Bắt đầu từ năm 2009, khoa Quản trị kinh doanh hướng tới việc xây dựng hệ thống học liệu điện tử mang tính “mở”, phục vụ cho đông đảo cộng đồng. Bước đầu triển khai đã có những kết quả nhất định. Hiện tại tất cả các đề cương môn học và bài giảng đã được đăng tải lên mạng để cộng đồng người sử dụng khai thác và tham khảo.

Để phát triển và xây dựng kho học liệu điện tử cho khoa Quản trị kinh doanh không chỉ đòi hỏi nỗ lực của lãnh đạo khoa mà cần có sự hợp tác của đội ngũ giảng viên, cộng tác viên. Trong thời gian vừa qua, khoa Quản trị kinh

doanh đã thành lập một nhóm xây dựng và phát triển học liệu điện tử, thực hiện các công việc như tổ chức tập hợp các đề cương môn học và bài giảng của các giảng viên cơ hữu, bán cơ hữu và giảng viên thỉnh giảng của khoa, thống nhất đề cương theo mẫu chung, điện tử hóa các học liệu đưa lên mạng. Để việc xây dựng và sử dụng học liệu điện tử trong thời gian tới có hiệu quả cao hơn nữa, nhóm chuyên trách này cần có được sự ủng hộ của nhà trường, có cơ chế hoạt động chính thức...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đề tài nghiên cứu cấp khoa “Nghiên cứu mô hình tổ chức- quản lý kho học liệu điện tử khoa Quản trị kinh doanh”. TS. Đoàn Thị Mỹ Hạnh, TS. Trịnh Thùy Anh, với sự hỗ trợ kỹ thuật của Microsoft Việt Nam. Đã nghiệm thu tháng 12/2008.

Một số tài liệu trên internet về học liệu mở, học liệu điện tử của Việt Nam.